תלמוד בבלי · ראשונים · רי״ף · מפרשים · העתקת פירוש הרי״ף

העתקת פירוש הרי"ף כתובות

רבנו יצחק אלפסי [הרי"ף]

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

העתקת פירוש הרי"ף כתובות

רבנו יצחק אלפסי [הרי"ף]

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/העתקת-פירוש-הריף-כתובות/
הקובץ נוצר ב־17 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

דף לו: 4
דף נא: 9
דף נד. 19

דף לו:

אמר המעתיק מלשון ערבי הג' הלכות ממסכת כתובות היו לפני מהם ב' ספרים בלשון ערבי ומהם העתקתי בדקדוק. ואם שגיתי ה' הטוב יכפר בעדי. והמעיין יתלה בי הטעות. וכסא הרב ז"ל יהיה נקי:

האשה שנפלו לה נכסים עד שלא תתארס. לפי שראיתי אותה סתומה אצל החכמים וראיתי לאחד מהם פירוש כתב אותו בחבורו וז"ל. הדא מתני' וגמ' דילה חזינן בה פי' מסותם הרבה והריני מפרשו בדרך קצרה כדי לברר מקום הספק. האשה שנפלו לה נכסים בירושה או במתנה עד שלא תתארס מודים ב"ש וב"ה בנכסים הללו הואיל ובזכותה נפלו אע"פ שעכשיו נתארסה מוכרת ונותנת כשהיא ארוסה לכתחלה והאי דקתני שאם מוכרת לאו דיעבד הוא אלא לכתחלה יש [לה] למכור וליתן במתנה וכל מה שהיא (עושה) [מוכרת] בנכסים הללו שנפלו לה בזכותה הרי הוא קיים דהא כל היכא דלית לה למכור לכתחלה קתני לא תמכור ואם מכרה ונתנה קיים דיעבד וכל היכא דלא קתני לא תמכור אע"ג דקתני שאם מוכרת ונותנת לכתחלה הוא ובהאי פירושא רהטא לך הלכתא כולה ומתבררת כהוגן בלא קושיא ובבא תנינא שאם נפלו לה לאחר שנתארסה דמספקא מלתא דאימר בזכותה [דידה] נפלו ואימר בזכותו נפלו לכתחלה לא תמכור כשהיא ארוסה ואם מכרה ונתנה קיים. ובבא תליתאה שאם נפלו לה משנישאת הכל מודים שאם מכרה ונתנה הבעל מוציא מיד הלקוחות. ובבא רביעתא שאם נפלו כשהיא ארוסה ואח"כ נישאת קאמר ר"ג אם מכרה ונתנה קיים לפי מה שכבר פירשנו שיש לה למכור לכתחלה. ובבא (תנינא) [חמישאה] א"ר יהודה אמרו לפני ר"ג הואיל וזכה באשה לא יזכה בנכסים ואמר בגמ' איבעיא להו ר"י אלכתחלה (קאמר) [קאי] או אדיעבד (קאמר) [קאי] פי' אארישא קאי דקתני מוכרת לכתחלה או על בבא תנינא קאי דקתני לא תמכור לכתחלה ואם מכרה ונתנה קיים דיעבד. ת"ש דתניא א"ר יהודה אמרו לפני ר"ג הואיל והארוסה אשתו והנשואה אשתו מה הנשואה שנפלו לה משנישאת ומכרה מכרה בטל אף הארוסה נמי שנפלו לה נכסים משנתארסה אם מכרה כשהיא ארוסה יהא מכרה בטל. אמר להן אף זו שנפלו לה משנתארסה לכתחלה לא תמכור ואם מכרה ונתנה קיים דיעבד אמרו לו הואיל וזכה באשה לא יזכה בנכסים ויהא מכרה בטל אפי' דיעבד אמר להם על החדשים אנו בושים. פי' שנפלו לה משנישאת אנו בושים שבטלנו מכירתה אלא שאתם רוצים לגלגל עלינו את הישנים שנפלו לה עד שלא נישאת ומכרה עד שלא נישאת ש"מ דיעבד קאמר ש"מ ור"ח בע"א [לא כך השיבן אלא] כך השיבן ר"ג היאך אתם מדמים הארוסה לנשואה לא אם אמרתם בנשואה שבעלה זכאי במציאתה

ובמעשה ידיה ובהפרת נדריה ויזכה נמי בנכסיה ומכירתה בטלה תאמרו בארוסה שאין בעלה זכאי במציאתה ולא במעשה ידיה ולא בהפרת נדריה ולפיכך מכירתה קיימת אמרו לו רבי עד שלא נישאת ונישאת מהו אמר להם אף זו לא תמכור לכתחלה ואם מכרה ונתנה קיים. אמרו לו הואיל ונישאת וזכה באשה לא יזכה בנכסים ואיך יהיה מכרה קיים בדיעבד אפי' דיעבד נמי יהא מכרה בטל שהרי זכה בה ויזכה נמי בנכסים אמר להם על החדשים שנפלו לה משנישאת אנו בושים אלא שאתם מגלגלים עלינו את הישנים שנפלו לה עד שלא נישאת. והקשינו על ר' חנניא בן עקביא היאך אתה אומר שר"ג אמר להם על מי שנפלו לה נכסים עד שלא נישאת ונישאת שאינה מוכרת לכתחלה והא אנן תנן עד שלא נישאת ונישאת ר"ג אומר אם מכרה ונתנה קיים לכתחלה. ותירץ רב זביד בברייתא ואמר לא תשנה בברייתא אף זו לא תמכור אלא כך שנה אם מכרה ונתנה קיים לכתחלה וקיימא ברייתא כמתני' שמוכרת לכתחלה. ואתא רב פפא ופריק פרוקא אחרינא ואמר הא דתנן במשנתינו מוכרת לכתחלה ר' יהודה היא אליבא דר"ג והא דתניא בברייתא לא תמכור לכתחלה ר' חנניא בן עקביא היא אליבא דר"ג ודייקת מיניה לר' חנניא בן עקביא אם עד שלא נישאת ונישאת לא תמכור לכתחלה אלמא על שלא תינשא מוכרת לכתחלה נכסים שנפלו לה כשהיא ארוסה והאי סברא דב"ש היא דאי ב"ה הא תנן לא תמכור לכתחלה והיכי קאי ר"ח ב"ע כב"ש אפשר לדבריו דשביק ר"ג ב"ה ועביר כב"ש. וב"ש במקום ב"ה אינה משנה. ופרקי' ה"ק ר"ח ב"ע לא נחלקו ב"ש וב"ה בדבר זה כלל. אלא כלם מודים שאם נפלו [לה נכסים] משנתארסה נמי מוכרת לכתחלה ופליג על תנא דמתני' דקסבר פליגי ב"ש וב"ה בדבר זה וקאמר להם לא נחלקו בדבר הזה. זהו הפי' הנכון. ובגמ' דבני מערבא גרסי' ר' פנחס בעי קומי ר' יוסי למה לא תניתא מקולי ב"ש ומחומרי ב"ה אמר (להם) [ליה] לא אתינן מיתנא אלא דבר שחמור משני צדדים וקל משני צדדים אבל הכא חמור מצד א' וקל מצד א' [חמור מצד א' בה"א לא תמכור וקל מצד א'] דתנן אלו ואלו מודים שאם מכרה ונתנה קיים ואיתא נמי בגמ' בפאה בפ' ב"ש עכ"ל ז"ל:

ועיינתי אותו וראיתי אותו פירוש בלתי נכון ובלתי מתיישב ויש בו קושיות רבות אין תירוץ לאחת מהן. ראשונה שהוא פי' במאי שאמר הגמ' איבעיא להו ר' יהודה לכתחלה או דיעבד אם דברי ר' יהודה חוזרת על תחלת ההלכה שהיא מודים ב"ש וב"ה שמוכרת ונותנת וקיים או הם חוזרים על סופה שאם נפלו לה נכסים משנתארסה ב"ה אומרים לא תמכור שהוא דיעבד והוסיף בלשון הבעיא לכתחלה או אדיעבד לא אבל אמר לכתחלה

או דיעבד ואם היתה כוונת הגמ' בזה כמו שחשב לא היה משמיט הגמ' מלה זו והיה אומר אותה כמו שאמרה הוא הואיל וההכרח מצריך אותנו לאומרה:
והקושיא השנית שאין דרך הגמ' לומר בכל כיוצא בענין זה אלא אריש קאי או אסיפא קאי וכיון שלא אמר כן בכאן הנח הורה זה שאין זו כוונת הבעיא כמו שפירש:
שנית שהוא פי' במה שאמר ר' יהודה על ר"ג אף זו לא תמכור שאם מכרה ונתנה קיים שהיא כארוסה וזה בתכלית הנמנע לפי שאם מכרה ונתנה קיים שהיא כארוסה וזה בתכלית ונתנה קיים אל דין מכירה בטל בהקשי מן הנשואה שדעתם בה שמכרה בטל ואיך אפשר שישיב להם אף זו לא תמכור ואם מכרה ונתנה קיים על הארוסה והם הקשו לו בזה בעצמו ולא תצדק תשובתו להם אף זו לא תמכור ואם מכרה ונתנה קיים אלא על הנשואין שרצו לדמות הארוס לה ואמר להם הוא גם זו שאתם רוצים להקיש אליה דינא הוא אם מכרה ונתנה קיים ויסתור להם בזה מה שרצו להקיש אליה:
שלישית שעשה דעת ר' יהודה אליבא דר"ג בנפלה לה משנתארסה ועדיין לא נישאת שלא תמכור ואם מכרה ונתנה קיים וזה ג"כ נגלה הביטול לפי שהגמ' אמר שדעת ר"י אליבא דר"ג והא ר' חנניא אליבא דר"ג:
רביעית שלפי שיטתו אין הפרש בין ר"י ובין ר' חנניא בן עקביא לענין הדין כלל אלא סברת שניהם שוה וזה בטל לפי שהגמ' כבר ביאר המחלוקת שביניהם במה שקדם זכרו והוא הא ר' יהודה אליבא דר"ג והא ר' חנניא אליבא דר"ג ועוד שהגמ' הקשה על ר' חנניא בן עקביא במה שעלה בסברתו שהוא כב"ש ולא תקשה בזה לר"י ואם היתה סברת ר"י וסברת ר' חנניא בן עקביא בזה שוים מבלי שיהיה ביניהם שום הפרש היתה הקושיא מחוייבת לשניהם וממה שיחד הגמ' הקושיא לר"ח בן עקביא ולא לר"י נראה שלא נקשה על ר"י הקושיא שהקשו לר"ח בן עקביא לסיבת איזה הפרש שיש ביניהם בעיקר הדין ועוד אבאר תשובת דבר זה בפירושינו בסוף דברינו אם יגזור השי"ת:
חמישית שהוא העמיד תירוץ רב זביד שאמר תני אם מכרה שהוא אומר על הברייתא ואמר שהכוונה בו לכתחלה וזה הפך מכוונת עיקר התירוץ בב' הדברים שבו בכלל ר"ל במה שאמר שתני הוא בברייתא ואינו אלא במשנה ובמה שאמר שהוא לכתחלה ואין הכוונה בו אלא דיעבד ועוד תעמוד על אמיתת דבר זה כשיגיע אליו בביאורנו והואיל וביארנו מביטול זה הפי' מה שיש בידו ראוי לחזור אל ביאור שמעתא זו ואבאר הדרך הנכון בה ואומר שמה שאמר הגמ' ר"י לכתחלה או דיעבד הוא סובר שר"י לא דיבר אלא על החלוקה השנית מהמשנה שנחלקו בה ב"ש וב"ה אלא ששאל על ר"י באמרו אמרו לפני ר"ג על איזה דבר בא לחלוק אם על המכר לכתחלה לומר איך יהיה מוחלט או שבא

לחלוק על המכר בדיעבד לומר איך יהיה קיים שראוי שיהיה בטל והוא ת"ש דתניא אר"י אמרו לפני ר"ג הואיל וארוסה אשתו ונשואה אשתו מה זו מכרה בטל אף זו מכרה בטל. הנה ביאר באמרו מכרה בטל שהוא בא לחלוק על מה שאמרו מכור בדיעבד ורצה שלא יהיה קיים ובאה התשובה שהוא חולק על המכר בדיעבד לומר איך יהיה קיים שראוי שיהיה בטל והוא מ"ש ת"ש דתניא אר"י אמרו לפני ר"ג הואיל וארוסה אשתו ונשואה אשתו מה זו מכרה בטל אף זו מכרה בטל הנה ביאר באמרו אף זו מכרה בטל שהוא בא לחלוק על מה שאמרו מכור בדיעבד ורצה שלא יהיה קיים והשיב להם ר"ג ואמר להם מנין לכם עתה שהנשואה אם מכרה בטל עד שאתם מקישים אליה דין הארוסה אף הנשואה לא תמכור ואם מכרה ונתנה קיים. ומה שאמר כאן אף אינו לענין לא תמכור לצרפו אלא דין הארוסה שתהא גם הוא לא תמכור אלא מ"ש אף הוא לצרף אותה אל דין הארוסה לענין מכירה קיים בלבד והתחיל בלא תמכור לבא ממנו אל ואם מכרה ונתנה קיים וזה לפי שדין הארוסה אצלו הוא שמוכרת לכתחלה וא"כ אינו מצרף אל דין הארוס באמרו אף אם מכרה ונתנה קיים בלבד לפי שהוא הדבר הצודק מדין הנשואה לדין הארוסה ונשואה זו המוכרת כאן הוא שנפלו לה נכסים לאחר שנישאת שאם נפלו לה נכסים עד שלא נישאת ונישאת דעת ר"י אליבא דר"נ הוא שמוכרת לכתחלה כדין הארוסה שלא נישאת כמו שיתבאר לך במה שאחר זה וכשאמר להם ר"ג אף הנשואה לא תמכור ואם מכרה ונתנה קיים הקשו לו ואמרו איך אתה אומר שהנשואה מכרה קיים הואיל וזכה באשה לא יזכה בנכסים. א"ל על החדשים אנו בושים אלא שאתם מגלגלים עלינו את הישנים. כלומר על מה שאנו מונעים אותה מלמכור לכתחלה אנו בושים אלא שאתם מגלגלים עלינו את הישנים לבטל מה שכבר מכרה. ועלה בידינו מזה שדעת ר"י אליבא דר"ג בנשואה שנפלו לה נכסים כשהיא נשואה לא תמכור אם מכרה ונתנה קיים ובא ר"ח בן עקביא לחלוק על ר"י וא"ל לא היתה תשובת ר"ג להם אף זו לא תמכור ואם מכרה ונתנה קיים על נשואה שנפלו לה נכסים כשהיא נשואה שאין זו סברת ר"ג אבל באה תשובת ר"ג להם באומרו אף זו לא תמכור ואם מכרה ונתנה קיים על ארוסה שנפלו לה נכסים כשהיא ארוסה ונישאת אבל נשואה שנפלו לה נכסים אין דעתו בה אלא לא תמכור ואם מכרה ונתנה בטל. וזהו אומרו תניא אמר ר' חנינא בן עקביא לא כך השיבן ר"ג לחכמים אלא כך השיבן לא אם אמרת בנשואה שכן בעלה זכאי במציאתה ובמעשה ידיה ובהפרת נדריה תאמרו בארוסה שאין בעלה זכאי במציאתה ולא במעשה ידיה ולא בהפרת נדריה אמרו לו עד שלא נישאת ונישאת מהו אמר להם אף זו לא תמכור ואם מכרה ונתנה קיים וגם אמרו כאן אף היא לצרפה אל

דין ארוסה שלא נישאת שמכרה קיים שארוסה שנישאת שוה לה בזה אבל לא תמכור אינו מצרף אותו אלא דין ארוסה שלא נישאת לפי שארוסה שלא נישאת דינה אצלו שמוכרת לכתחלה. ועיקר הפי' דאף זו היא כך גם זו אע"פ שדינה לא תמכור אם מכרה ונתנה קיים. וא"ל איך יהיה דין ארוסה שנישאת מכרה קיים הואיל וזכה באשה לא יזכה בנכסים ויהיה מכרה בטל א"ל בחדשים אנו בושים על שאנו אומרים לא תמכור לכתחלה אנו בושים אלא שאתם מגלגלים עלינו את הישנים לבטל מה שכבר מכרה כשנפלו לה קודם נשואין. עוד הקשינו איך אמר ר' חנניא בן עקביא אליבא דר"ג מי שלא נישאת ונישאת לא תמכור לכתחלה הרי המשנה אומרת עד שלא נישאת ונישאת ר"ג אומר מוכרת ונותנת וקיים ותירץ רב זביד ואמר תני במתני' אם מכרה כלומר בדיעבד ויהיו המשנה והברייתא שוים בשהיא לא תמכור לכתחלה. אח"כ בא רב פפא והגיה המשנה כמות שהיא ותירץ בה תירוץ שני זולת מה שתירץ בה רב זביד ואמר לא קשיא הא דתנן מוכרת ונותנת קיים שהוא לכתחלה ר"י היא אליבא דר"ג שלפי שהיתה סברת ר"ג שנשואה שנפלו לה נכסים כשהיא נשואה לא תמכור ואם מכרה ונתנה קיים נתחייב שתהיה סברתו בנפלו לה נכסים כשהיא ארוסה ונישאת שמוכרת לכתחלה. והברייתא דקתני עד שלא נישאת ונישאת לא תמכור ואם מכרה ונתנה קיים ר' חנניא בן עקביא היא כדקתני בה בהדיא. עוד הקשינו ואמרנו אם סברת ר' חנניא בן עקביא היא שעד שלא נישאת ונישאת לא תמכור לכתחלה א"כ תתחייב הוא שאם לא נישאת מוכרת לכתחלה וזאת היא סברת ב"ש ואיך אפשר שיניח סברת ב"ה ויסבור כב"ש והוא מה שאמרו ור' חנניא בן עקביא דאמר כב"ש ותירצו ואמרו ה"ק לא נחלקו ב"ש וב"ה בדבר זה. וא"כ יקשה לנו מקשה ויאמר איך יהיה אפשר שישאל הגמ' על ר"י באמרו אמרו לפני ר"ג אם הוא חולק על המכר לכתחלה והרי ר"ג כבר דחה לו זה וקיים מה שחלק בו ר"י וא"כ איך יהיה אפשר שיהיה ר"ג סבור סברת ב"ש בהיותו מקיים מה שהכחיש ר"י. אנחנו נשיב לו בזה שאם לא היה הדבר סובל כי אם אחת משתי סברות אם סברת ב"ש אם סברת ב"ה היתה אז קושייתך מחוייבת. אבל הואיל והיה הדבר סובל דין שלישי להקל על האשה יותר ממה שהקלו בזה ב"ש א"כ היה אפשר לנו לישאל על זה ונידחת מעתה קושיא זו לפי שאמרו שר"ג מקיים מה שהכחיש ר"י ומתיר לארוסה למכור לכתחלה אין ראוי לומר עליו שהוא הולך בשיטת ב"ש הלא תראה שכבר עלה בידינו שר"י אליבא דר"ג מתיר לארוסה למכור לכתחלה כמו שהתיר ר' חנניא בן עקביא ולא הקשינו לו בזה כמו שהקשינו לר"ח בן עקביא ויחסנו לו שהוא הולך בשט' ב"ש. והסיבה בזה שלהיות שהיה ר"ח בן עקביא נמשך אחרי סברת ב"ש וב"ה במה שהם מסכימים בו והיא ארוסה שנפלו

לה נכסים ואח"כ נישאת. ונשואה שנפלו לה נכסים כשהיא נשואה ובמה שנחלקו בו לקח לו סברת ב"ש הנה נתחייב ליחס לו בזה שהוא הולך בשיטת ב"ש ולפי' יקשו עליו מזה אבל כשהיה ר"י חולק עם ב"ש וב"ה בכלל במה שהסכימו הם בו והלך בכל השיטה להקל על האשה אע"פ שהוא מסכים לסברת ב"ש להיות מיקל על הארוסה שמוכרת לכתחלה אין להקשות עליו בזה ולא לומר עליו שהוא הולך בשיטת ב"ש לפי שסברתו היא למעלה מסברתם ומוסיף הוא על קילתם. ומעתה הוא בזה הולך שיטת עצמו ונמשך אחר טעם עצמו לא כסבר' ב"ש. הנה כבר התבאר לן סתירת קושיא זו. ומה שביאר עוד ז"ל במה שאמר הירושלמי בחומר א' וקל מצד אחד הוא ג"כ נמנע וזה שאם היה פי' קולא וחומרא כמו שזכר לא היה אפשר להוציאה מכלל קולי ב"ש וחומרי ב"ה הואיל וב"ש מתירין למכור לכתחלה וב"ה אינם מתירים למכור לכתחלה. ואם הם שוים כמי שעברה ומכרה שמכרה קיים זהו ענין שני שהסכימו עליו ולא יאמר קולא וחומרא אלא במה שנחלקו בו לא במה שהסכימו עליו. וא"כ הנה כבר נדחה מלהיות פי' קולא מצד א' וחומרא מצד אחד כמו שפירש הוא. אבל ראוי לפרש כמו שאומר וזה שדברי ב"ש הם קולא לאשה וחומרא לבעל. ודברי ב"ה הם חומרא לאשה וקולא לבעל. והואיל והדבר כן אין ראוי למנותה עם קולי ב"ש וחומרי ב"ה. שאין ראוי ליחס ב"ש לקולא מצד הקלתם באשה ולא ניחס אותם לחומרא מצד הקלתם לבעל. והיה כל א' מהם מחמיר מצד א' ומיקל מצד אחד. זהו פי' מה שאמרו חומר מצד אחד וקל מצד אחר. וע"כ מחויב שלא למנות זו מכלל קולי ב"ש וחומרי ב"ה ע"כ. והוא קיום מה שרצינו להעמידו בביאורנו. זו היא התשובה שיעדנו בו בתחלת דברינו בהלכה זו:

דף נא:

מי שהיה נשוי ג' נשים וכו'. לפי שנשאו ונתנו בה החכמים הראשונים ולא נפתח להם בה שער ולא מצאו לה דרך ולא ידעו לה ענין אח"כ רבינו האי גאון שם לה יסוד ובנה אותה עליו. ונראה לו כאילו עלתה בידו בנגלה ובחר לעצמו לדבר בה על שיטת שנים אוחזין בטלית. וכשעיינתי בה מצאתי אותה בלתי הולכת על עיקר זה ובלתי נלמדת ממנו. וזה לפי ששנים אוחזין בטלית מחויב להיות הדין בו כך לפי שכל אחד מהם מחזיק במה שבידו וטוען על מה שביד חבירו או על קצתו ונתחייב שיהיה נוטל כל א' מה שבידו בשבועה אבל זו אינה כך אלא כל אחת מהן בידה שטר וממונה ידוע וא"א לאחת מהן שתטעון על חברתה בדבר שאינו שלה. ועוד שטעמו של רבי שבשלשת שעריה חולקים בשוה אינו נגלה לפי שיטה זו ולא נראה לדון כן בהם על דרך שנים

אוחזין בטלית שום טעם נכון כלל ועוד שאם הלכה זו היתה בנויה על עיקר שנים אוחזין לא היה רבי חולק בה ודן בכל שעריה חולקים בשוה לפי שרבי אינו חולק בשנים אוחזין בטלית. הלא תראה מה שאמרנו שם בענין שנים אדוקין בשטר מלוה אומר שלו הוא ונפל ממנו ומצאתיו. ולוה אומר שלך הוא ופרעתיו לך יתקיים השטר בחותמיו דברי רבי רשב"ג אומר יחלוקו ואקשי' ולית ליה לרבי הא דתנן שנים אוחזין וכו' כלומר שעיקר זה אי אפשר לחלוק עליו. ותירצו זה במה שבטלו קס"ד מרבי. ועלה בידינו שרבי אינו חולק על שנים אוחזין. וא"כ מכיון שמצאנו אותו חולק עם ר' נתן בדין זה ידענו שדין זה שבמי שהיה נשוי ג' נשים אינו בנוי על עיקר שנים אוחזין אלא על עיקר אחר וכבר הורוני מן השמים הדרך הנכון בה והסיבה האמיתית שנתחייבה זה ונתיסדה ממנה. וזה שכבר ידעתה שהשטר משעבד את הקרקע ר"ל שהקרקע הוא ערב בחוב שעל בעליו בשטר דוקא כמו שאמרו נכסוהי דבר איניש אינון ערבין ביה ואמרה המשנה המלוה את חבירו בשטר גובה מנכסים משועבדים ע"י עדים גובה מנכסים בני חורין. ועלה בידינו מזה שמלוה על פה אינה נגבית מן הקרקעות עם מלוה בשטר אם אין בקרקע כדי שניהם וכשהיו כתובות אלו זמנם ביום אחד ואין לא' מהם דין קדימה על חברתה הי' השעבוד לשלשתם בבת אחת ואם לא הניח הבעל קרקע כי אם שוה מנה אחד שהוא מה ששוה אותו הקרקע וישאר שאר הממון מבלי ערב והיה כאילו הוא על פה הואיל ואין שם מי שיהיה ערב בו ולפי שהי' זמנם ביום אחד ושעבודם בבת אחת כמו שאמרנו ואין לא' מהן שעבוד מאחרת ולא נשגיח במה שיש לקצתן יותר על קצתם לפי שהם בו כמו מלוה על פה לפי שזמנה [אולי צ"ל שהמנה] שנמצא אינו סובל ערבות יותר משיעורו וע"כ החיוב לחלוק אותם ביניהם בשוה לג' שליש לכל א' זהו דין השער הראשון שאמרה המשנה מי שהיה נשוי ג' נשים ומת כתובתה של זו מנה ושל זו מאתים ושל זו ג' מאות ואין שם אלא מנה חולקים בשוה. ואם היה שם הנמצא מאתים הנה הקרקע הזה היא ערב במאתים מהממון שהוא שיעור שויו וראוי ג"כ לחלוק עליהם המנה הא' שהן שוות בו בשוה להוות שותפות בו ע"ד שביארנו. והמנה השני יתחלק בין בעלת המאתים ובעל הג' מאות להשתתפותם גם בשעבודו וגם לא נשגיח למנה היתר שיש לבעלת הג' מאות הואיל ולא נכנס בשעבוד והיא ג"כ בו כמו מלוה על פה שאינה נגבית עם מלוה בשטר הואיל ואין בקרקע שיעור שיסבול גם ערבות המנה הזה ויעלה ביד בעלת המנה ל"ג ושליש כמו שהגיעה בשער הא'. ולבעלת המאתים ובעלת הג' מאות פ"ג ושליש ופ"ג ושליש. היו שם ג' מאות ראוי שתקח בעלת הג' מאות המנה הג' לבדה הואיל ואין עמה בו שותפות והקרקע הנה הוא סובל את שעבוד כתובתה והוא ערב לה בלתם

והמאתים הנשארים תהיה בהם החלוקה על הדרך שזכרנו בשער הב' זו היא שורת הדין על אמיתתו כפי מה שכוון אליו בעל זה הסתם [מתני'] אמנם כאשר דן בשער הב' בזולת דין זה ונתן לבעלת המנה חמשים הקשינו לו ואמרנו של מנה אמאי נוטלת חמשים תלתין ותלתא הוא דאית לה. ותירץ שמואל קושיא זו והודיע הסיבה שחייבת לחלוקה זו שלא היתה כפי עיקר הדין. ואמר בכותבת בעלת מאתים לבעלת מנה דין ודברים אין לי עמך במנה וכשסלקה תביעתה מעל בעלת מנה הנה אין טוען עמה בו כי אם בעלת הג' מאות וראוי לחלוק אותו שתיהן בשוה חמשין חמשין והואיל ולקחה בעלת המנה מהמאתים חמשים היה נשאר מאה וחמשין. וכבר הקדמנו שבעלת המאתים ובעלת הג' מאות שתיהן שוות בשעבוד המאתים והואיל והיו שתיהן שוות בזה והיא הנשאר אחר שלקחה בעלת המנה חלקה ק"נ א"כ ראוי שיחלקו אותם יחד בשוה והגיע לכל א' ג' ג' של זהוב. אח"כ באנו אל השער הג' ומצאנו שם אופן חילוק שלו בלתי מסכים אל עיקר הדין והקשינו בזה ואמרנו של ק"ק מנה אמאי ע"ה הוא דאית לה פי' שכבר הקדמנו שהמנה הג' הוא לבעלת הג' מאות לבדה לפי שאין שותף לה בשעבודו והיה הנה הנשאר מאתים וכשלקחה בעלת המנה חמשין כמו שהתנה שמואל בכותבת היה הנשאר ק"נ וראוי שיחלקו אותם בעלת המאתים ובעלת הג' מאות ע"ה ע"ה להיותן שותפות בשעבוד הואיל והיתה כך שורת הדין איך אמרה המשנה של מאתים מנה. ותירץ שמואל גם בזו ואמר בכותבת בעלת ג' מאות לבעלת ק"ק ולבעלת מנה דין ודברים אין לי עמכם במנה. וא"כ (נתחייב) [חולקות] בעלת המנה ובעלת המאתים מנה א' לחצאין ובעלת הג' מאות תקח לבדה המנה המיוחד בשעבוד' והמנה הנשאר יחלקו אותם בעלת המאתים ובעלת הג' מאות לחצאין להיות שותפות שתיהן בשעבודו באופן שיגיע לבעלת המנה חמשין ולבעלת המאתים מנה ולבעלת הג' מאות ק"נ שהם ששה של זהב וע"כ אמרה המשנה היו שם ג' מאות של מנה נוטלת חמשין ושל מאתים מנה ושל ג' מאות ששה של זהב. ואח"כ בא ר' יעקב מנהר פקוד והראה בתשובת קושיות אלו דרך יותר קרובה מהדרך שתירץ בה שמואל ואמר רישא בשתי תפיסות וסיפא בשתי תפיסות. רישא בשתי תפיסות דנפלו להם ע"ה בחד זימנא ומאה וכ"ה בחד זימנא. פי' שמה שאמרה המשנה בשער השני של מנה נוטלת חמשין אינו בנמצאו המאתים בבת אחת שאם היה כן לא היה מגיע לבעלת המנה מהם כי אם ל"ג ושליש בלבד כמו שהגיעה בשער הראשון אלא כשנפלו לה מאתים אלו בב' פעמים בדרך זה שאם מצאו בפעם הראשון ע"ה וחלקו אותם כ"ה לכל אחת להשתתפותה בהם אח"כ מצאו קכ"ה. ע"ה חולקות אותו כ"ה לכל אחת להשתתפותם גם בהם. והחמשים הנשארים חולקות אותם בעלת המאתים

ובעלת הג' מאות ויעלה מהכל לבעלת (קכ"ה) המנה חמשים. ולבעלת המאתים ולבעלת הג' מאות ע"ה ע"ה. והוא מה שאמרה המשנה היו שם מאתים של מנה נוטלת ג' ושל מאתים ושל ג' מאות ג' ג' של זהב וכן בשער הג' נפלו לה הג' מאות בשתי פעמים בפעם הראשונה ע"ה וחלקו אותם כ"ה כ"ה ואח"כ נפלו להם בפעם השנית ק"ק כ"ה מהם ג' שהם יתרים על תביעת בעלת המנה ובעלת המאתים לפי שהנשאר לבעלת המנה אחר שקבלה הכ"ה ע"ה והנשאר לבעלת המאתים אחר שקבלה הכ"ה קע"ה א"כ היו נ' יתרים מהק"ק כ"ה ואין לבעלת המנה ובעלת המאתים בהם שום תביעה לפי שאין להם בהם שעבוד וא"כ הם של בעלת הג' מאות לבדה ויחלוקו מע"ה ומאה הנשארים ע"ה בשוה כ"ה כ"ה לכל אחת מהן. והק' הנשארים יחלוקו אותם בעלת המאתים ובעלת הג' מאות בשוה ויהיה המגיע לכל אחת מהן מכלל הג' מאות לבעלת הק' חמשים ולבעלת המאתים ק' ולבעלת הג' מאות ק"נ שהם ו' של זהוב והם דברי המשנה שאמרה היו שם ג' מאות של מנה נוטל' נ' ושל מאתים מנה ושל ג' מאות ק"נ ו' של זהב. ואמנם מה שאמרו על סתם משנתנו זו משנת ר' נתן רבי אומר אין אני רואה דברי ר' נתן באלו אלא חולקות בשוה. פי' שרבי סובר שהחלוקה בשלשת שעריה בשוה לא נעדיף לשום אחת מהן על חברתה בשום דבר אלא אם היה שליש הממון שהיה שם יותר על סך כתובת הפחותה שבהן וענין זה הוא שלפי שהיה סך מה שהושוו בו כשיעור סך הנמצא ראוי ליחלק ביניהן בשוה כמו שדן ר' נתן בשער הא' שהושוו בו וזה שלפי שהיה כלל מה שהושוו בו ג' מאות לכל אחת מהן ק' והיה הקרקע המשועבד להם בלתי שוה כי אם ג' מאות הנה שעבוד הג' מאות שהיה לכולן חלק בקרקע שהוא שוה ג' מאות וע"כ ראוי לחלוק אותו ביניהן בשוה הואיל וזמן שלשתן ביום א' לפי שאין לא' מהן בו שעבוד יותר מחברתה אלא אם היה שוה יותר על הסך שם שהושוו בו אז יהיה יתרון לא' על חברתה בחילוק. ולסיבה זאת חייב אצלו שתהיה החלוקה בשלשת שערי המשנה בשוה וביאר זה שאם היה שם ג' מאות הואיל ושחלקנו אותם ביניהם בשוה לא יגיע לא' מהן יותר מכתובתה (אין) ראוי לחלוק אותם ביניהם בשוה ותקח כל אחת מנה. ואם היה שם ד' מאות ראוי לחלוק ג' מאות מהן בשוה והמנה הד' יחלוקו אותו בעלת המאתים ובעלת הג' מאות לבדם לפי שבעלת המנה כבר קבלה כל כתובתה. ואם היו שם ת"ק נחלוק ביניהם הג' מאות בשוה ג"כ וישארו ק"ק נחלוק אותם בין בעלת המאתים ובעלת הג' מאות בשוה ויגיע לבעלת המאתים כך כתובתה משלם. ואם אח"כ ישאר שום דבר תקח אותו בעלת הג' מאות עד שתגבה כל כתובתה. זו היא סברת רבי:

וראיתי לחזור על סברת ר' נתן ואשלים הדבור על שער רביעי וחמישי כיון שלא הוזכרה במשנה והוא שאם היו שם ד' מאות אופן חלוקתם הוא שיתחלקו ג' מאות מהן על הדרך שזכרנו בתחלת דברינו. והוא שתקח מהם בעלת הג' מאות לבדה מנה והמאתים הנשארים מהג' מאות תקח מהם בעלת המנה ל"ג ושליש והנשאר מהמאתים יחלוקו אותם בעלת המאתים ובעלת הג' מאות בשוה והמנה הד' תחזור החלוקה בו לשער הראשון שהוא אם לא נמצא שם כי אם מנה והסיבה בזה שלפי שאין א' מהן שתהיה כתובתה ד' מאות ע"כ לא יהיה המנה הד' לשום א' מהן לבדה אלא תחזור החלוקה בו אל הדין הראשון. ושורת הדין בזה הוא שנראה כמה נשאר לכל א' מהן אחר שחלקו הג' מאות הג'. והנה מצאנו שנשאר לבעלת המנה ס"ז פחות שליש ולבעלת המאתים קי"ז פחות שליש וכן לבעלת הג' מאות ונראה גם הסך שהושוו בו שלשתם ונחלוק אותו ביניהם בשוה והוא ס"ז פחות שליש וא"כ ראוי שתקח כל אחת מהם מזה כ"ב ושתי תשיעיות. (בנ"א מצאתי כ"ב ושתות וחצי תשיעיות. ובנ"א מצאתי כ"ב ושני תשיעיות והכל דבר א' וקיימתי נוסחת ושתי תשיעיות. לפי שהיה יותר קצרה ע"כ). והנשאר מהמנה הרביעי והוא ל"ג ושליש יחלוק אותו בעלת המאתים ובעלת הג' מאות בשוה וכן נעשה אם היו שם ת"ק נראה כמה הוא הסך שהיו שוות בו שלשתן אחרי שחלקו הג' מאות והוא ס"ז פחות שליש כמו שזכרנו ונחלוק אותו בין כולם בשוה ויגיע לכל א' מהן כ"ב ושני תשיעיות. ואח"כ נחלוק הנשאר מהמאתים והוא קל"ג ושליש על בעלת הק"ק ובעלת הג' מאות בשוה לפי ששתיהן היו שוות בשעבודן. ויהיה המגיע מכל הת"ק לבעלת הק' נ"ה ושליש ושני תשיעיות ולבעלת ק"ק קע"ב ושני תשיעיות ולבעלת הג' מאות רע"ב ושני תשיעיות. ואם יהיו שם ת"ר תקח כל אחת מהם כתובתה משלם שכך הוא סך כל כתובותיהן זהו ביאור כל אופני החילוק במה שיהיה שם יותר על ג' מאות לפי שהג' שערים שדברה בהן המשנה הם שרשים ולא יסתעפו שערי החלוק יותר מזה לפי שאם היה הממון הנמצא עודף על ג' מאות אז יחזור החלוק באותו הסך העודף לדין הראשון כמו שביארנו. ועל כן לא הוצרכה לזכרו. וזה פי' כל הצריך אליו בהלכה זו מלשון המשנה ומה שנשא ונתן הגמ' בה וממחלוקת רבי בזה:

ולענין פסק הלכה כרבי כפי העיקר אשר בידינו הלכה כרבי מחבירו. ועוד ממה שאמר הגמ' זו משנת ר' נתן ראיה על דחייתה מהלכה. ועוד שסברת רבי יותר ברורה וקרובה אל האמת מסברת ר' נתן. וראוי שתדע שגם הדין במטלטלין הולך על הסדר הנזכר בקרקעות ולא ישתנה מזה הסדר כלל בין שיהיה זמן שטרות התובעים כאחד או לא היה לפי שאין אנו דנין במטלטלין בדין קדימה ואיחור כמו שאנו דנין בקרקעות וע"כ נקראו

נכסים שאין להם אחריות לפי שהם אם נמכרו או נתנו במתנה או נתמשכנו אין הדין נותן להחזיר אותן לבעל השטר המוקדם בזמן. ואפי' שהיו אפותיקי לגביית אותו החוב כמו שאמר רבא עשה שורו אפותיקי ומכרו אין בע"ח גובה ממנו עשה עבדו אפותיקי ומכרו בע"ח גובה ממנו מ"ט האי אית ליה קלא והאי לית ליה קלא. ואין הפרש בזה בין מלוה בשטר ובין מלוה על פה שאם באו כולם יחד ורצו לגבות נחשוב שעבודה שחל עתה בעת תביעתם ויהיה דינם בזה כדינם בקרקע אם היו להם שטרות וזמנם אחד ותהיה החלוקה בזה כמו שזכרנו בדין שעבוד קרקעות בשוה ולא נשגיח אל מה שעודף ממון קצת התובעים על ממון קצתם אם כל מה שהיה שם לא היה בו שיעור להשלים תביעותיהם לפי שהממון העודף על הנמצא אין לו מקום שיחול לו שעבוד והוא לפי זה נאבד. והואיל והשלמנו הדבור במה שקדם מהלכה זו במה שיש בו די ראוי לדבר בנשאר ממנה והוא מה שאמרה המשנה וכן ג' שהטילו לכיס זה מנה וזה מאתים והותירו או פחתו כך הם חולקים. ואומר שפי' כך הם חולקים הוא לפי ממון וזה לפי שנזדמן אופן החילוק בשער הג' מהמשנה לפי שהיה לפי ממון שכלל (כך) [סך] הכתיבות ת"ר וכל הנמצא ג' מאות וכשלקחה בעלת הק' נ' ובעלת המאתים ק' ובעלת הג' מאות ק"נ הנה היה זה לפי ממון וכשנזדמן אופן החילוק בזה לפי ממון (בא) נופל על זה וכן ג' שהטילו לכיס זה ק' וזה ק"ק [כו'] שהדין כן לפי ממון וא"ת והלא אתה יחדת דין וכן ג' שהטילו לכיס זה מנה וזה ק"ק שהוא לפי ממון ואמרת שחוזר על העולה מאופן החילוק שנזדמן בשער הג' והנה דין זה לא אירע להיות בא כן אלא אחר העיקרים שאירעו להיות בו לדעת שמואל בכותבת. ולדעת ר' יעקב בשתי תפיסות. ואם היה דין וכן ג' שהטילו לכיס קאי עליה מה היתה הסיבה המונעת שיהיה דינו שוה עמו בכל הצדדים ושיהיה הדין כך שמה ששוים בשעבודו יחלקו אותו בשוה ומה שיותר לא' מהם על חבירו יקח אותו לבדו. ואם אירעו שם כמו אלו המקרים שאירעו פה נדון גם בו כמו שדננו כאן. י"ל שזה נמנע מהטעם שאומר וזה שהואיל ומה שאמרה ההלכה וכן ג' שהטילו לכיס הוא בדרך שנאבד דבר מגוף הממון לפיכך היה זה נמנע לפי שהכתובות נתחייב שיהיה הדין בהם כך מפני שחלה ערבות הממון בקרקע והיות שאר הממון אין ערבות לו בשום דבר והשואת שעבודן באותו הממון הנמצא אבל דין השותפות אינה כן לפי שאם אחד שם בדבר לחלקו השליש והאחר שם ב' שלישים ונאבד ממנו דבר מן הנמנע הוא שנאמר שמה שנאבד נאבד מחלק בעל הרוב ויהיו שוים בנשאר אלא ידוע הוא שמה שנאבד נאבד מכל הממון בכללו לסיבת השתתפותם בו ויחזור הדבר בו אל מה ששורת הדין מחוייבת במה שבין השותפים הנה נגלה לך ההפרש שיש בין שני הנושאים וששההלכה

לא תסמוך דין ג' שהטילו לכיס אל מה שלפניו אם היה שנאבד דבר מגוף הממון או אם נתוסף דבר בגוף הממון ולא סמכתו אליו והשותה אותו לו אלא כשלא נאבד ממנו דבר ולא נתוסף בגופו דבר אבל נשתנה המטבע עליו בלבד ואירע ההפסד שנפסד ממנו או התוספת שנתוסף עליו מצד שנשתנה המטבע עליו ואמנם גוף הממון נשאר כמות שהוא לא נתחדש בו שום חידוש כמו שאבאר זה במקומו משמעתא זו בהגיעו אליו. הנה נגלה לך ביטול קושיא זאת. וכבר ראיתי לקצת מפרשי זאת [הסוגיא] שאמרו שמה שאמרה המשנה וכן ג' שהטילו לכיס שהוא להשוותו אל השער הא' מהמשנה שהוא חולקים בשוה. וששמואל באמרו ב' שהטילו לכיס זה מנה וזה ק"ק השכר לאמצע. והמשנה שאמרה וכן ג' שהטילו לכיס זה מנה וזה מאתים כך הם חולקים בשער א' דברו ודין א' דנו ובא רבה וחלק בין שור לחרישה ועומד לחרישה ובין שור לחרישה ועומד לטביחה להראות בו תוספת ענין על מה שאמרה המשנה כדי שלא יהיו דברי שמואל לריק בלא חידוש שאין ראוי שיבא שמואל לשנות דברי המשנה מבלי תוספת חידוש:

והנה נאמר לבעל סברא זו הניחא לשמואל אליבא דרבה שניצול מטענה זו ומה תעשה לדעת רב המנונא שאינו מחלק בין שור לחרישה ועומד לחרישה ובין שור לחרישה ועומד לטביחה. האם רב המנונא יסבול שיהיה שמואל בא לחזור ולשנות דברי המשנה מבלי חידוש ואין לו תשובה בזה. ועוד מפני מה הגמ' לא הקשה זה לומר ושמואל מתני' אתא לאשמועינן כמו שדרכו לומר כן בשאר המקומות שהיה הנגלה שלהם כך וגם בזה אין לו תשובה. ועוד הנה מצינו רז"ל בעלי הגמ' כשמוצאין מאמר מצטרף אל דבר א' ולא קאי אמאי דסליק מיניה אינם מעלימים עין ממנו אלא מדברים בו ומבארים אותו דלא קאי למאי דסליק מיניה אלא חוזר הוא אל תחלת הדברים שקדמו ואם דבר זה לא קאי אלא על השער הא' שקדם מה זה היה לגמ' שלא עוררנו על זה ולא פירש אותו. והנה אין לו בית מנוס לקושיא זו. וכבר ראיתי הרבה פירושים להלכה זו בטלים שאם באתי לזכרם ולהשיג עליהם יארכו הדברים בזה ולא יהיה התועלת כשיעור הטורח. וכשאנו מעמידים אותו האמת הנה כבר נדחה מה שאינו אמת מלפניו ואין צורך באריכות הדבר במה שאין בו תועלת ואחזור אל ביאור שמעתא זו שאמרה אמר שמואל שנים שהטילו לכיס זה מנה וזה מאתים והותירו או פחתו השכר לאמצע אמר רבה מסתברא מלתיה דשמואל כשלקחו שור לחרישה ועומר לחרישה אבל לקח שור לחרישה ועומד לטביחה זה נוטל לפי מעותיו וזה נוטל לפי מעותיו. פי' ששמואל הודיענו בזה ששנים שנשתתפו והוציא הא' מנה והב' הוציא מאתים וקנו בכל סחורה להסתחר בה לתועלת הריוח הואיל וגמרו השותפים ביניהם ולא התנה א' מהם על חבירו שיהיה לו איזה יתרון

הנה חיוב שיחלקו הריוח וההפסד לחצאין בשוה ולא יהיה א' מהם יתרון על חבירו בשום דבר לפי שאם היתה כוונת א' מהם שיהיה לו יתרון בשום דבר על חבירו היה מתנה על זה ולא היה אפשר לו להתרשל בזה ואע"פ שהממון מתחלף בכמות ואמר רבא שדין זה שאמר שמואל א"א להיות אלא אם קנו ד"מ שור לחרישה ועומד לחרישה שכיון שקנו אותו לעצם הריוח ותקות ההנאה על צד השותפים ונשארו בעצתם זו עד שמכרוהו או אירע בו מה שאירע הראוי כפי האמת שיהיה הריוח וההפסד ביניהם לחצאין לפי שהשותפות קיימת ביניהם על מצבת הראשון אבל אם קנו אותו לענין הריוח וההסתחררות כדרך השותפים ונתחרטו מזה לפי שלא נראה להם שהיה בו ריוח או לסיבה אחרת והעמידוהו לשחיטה לחלקו לחלקים לעשות כל א' מהם בחלקו כרצונו אם במכר או בזולת זה צד שותפות או לאכילה ואח"כ נזדמן להם בו ריוח קודם ששחטוהו ומכרוהו אין ראוי לחלוק הריוח אלא לפי הממון. וה"ה אם מת או אירע בו איזה חסרון שיתחלק גם ההפסד כפי מה שפרע כל א' מהם בדמיו הואיל ונגמרה השותפות שהיתה ביניהם בענין הסחורה והעמידוהו לעשות כרצונם בגופו על בלתי דרך השותפות לפי שכיון שנתרצו להעמיד אותו לחלק את גופו א"כ ראוי שתהיה דין חלוקותם בו שיקח כל א' מהם בגופו כפי מה שפרע בדמיו כאילו קנה אותו מתחלה על דעת לחלקו שאין ראוי לחלקו אלא כפי מה שפרע בו כל א' מהם בדמים. זו היא סברת רבה. וראוי שתדע שמה שאמרו שור לחרישה אין הכוונה בו שדין זה לא יהיה אלא בשור בלבד אלא כן הדין בכל מין סחורה. ואמנם אומרו שור לחרישה שיהיה משל לכל מיני הסחורות שאם נקנו על צד השותפות ואח"כ נתחרטו השותפים מהשותפות בהם והעמידו אותם לחלקם לחלקים שיעשה כל א' מהם לבדו בחלקו כרצונו מבלי דרך שותפות בזה נחלקו רבה ורב המנונא. ודעת רבה בזה כמו שזכרנו וחלק עליו רב המנונא בזה ואמר שמה שאמר שמואל ב' שהטילו לכיס זה מנה וזה מאתים השכר לאמצע אינו בדוקא כמו שהעמיד רבה אלא אפי' קנו שור לחרישה ועומד לטביחה השכר לאמצע שכיון שאם היתה עיקר הקנייה על דעת השותפים בדרך הסחורה ותועלת הריוח נתחייב לחלוק הריוח ביניהם לחצאין בשוה אפי' שנתחרטו מצד השותפות בו והעמידוה לשחיטה או לעשות בגופו כרצונם לא תתבטל השותפות מביניהם בסחורה או ישחטו אותו ויחלקו ביניהם לחצאין אבל כל זמן שהשור קיים ולא נשחט או אותה סחורה קיימת ולא נחלקה אין השותפות שביניהם מתבטלת בדברים בעלמא בלבד וע"כ אם נראה להם בו ריוח ומכרוהו קודם שיחלקו אותו יחלקו הריוח שלו או ההפסד בשוה כפי עיקר השותפות לא כפי הממון:

אח"כ באנו להקשות על רבה שאמר בשור לחרישה ועומד לטביחה זה נוטל לפי מעותיו וזה נוטל לפי מעותיו באמרו מיתיבי ב' שהטילו לכיס זה ק' וזה מאתים השכר לאמצע מאי לאו בשור לחרישה ועומד לטביחה ותשובתו דרבה ופריק לא בשור לחרישה ועומד לחרישה. ואקשי' אבל שור לחרישה ועומד לטביחה מאי זה נוטל לפי מעותיו וזה נוטל לפי מעותיו א"כ אדתני סיפא לקח זה בשלו וזה בשלו ונתערבו זה נוטל לפי מעותיו וזה נוטל לפי מעותיו ליפלוג וליתני בדידה בד"א כשלקחו שור לחרישה ועומד לחרישה אבל לקחו שור לחרישה ועומד לטביחה זה נוטל לפי מעותיו וזה נוטל לפי מעותיו. (ופירוש) [ופריק] ה"נ קאמר בד"א כו':

אח"כ באנו להקשות על עיקר דעת שמואל בין אליבא דרבה בין אליבא דרב המנונא ואמרנו תנן וכן ג' שהטילו לכיס זה מנה וזה מאתים והותירו או פחתו כך הם חולקים כלומר כפי מעות כמו שכבר ביארנו מאי לאו הותירו הותירו ממש פחתו פחתו ממש ופי' קושיא זו שאנחנו מצאנו משנה זו שדנה בג' שהטילו לכיס זה מנה וזה מאתים שחולקים לפי מעות ואם היה פי' הותירו או פחתו כפי הנגלה ממנו שהם נשאו ונתנו והרויחו או נשאו ונתנו והפסידו הנה שותפות נשארת על מתכונתה כמו שור לחרישה ועומד לחרישה והנה דנה במשנה בה שחולקים לפי מעות ועמדה הקושיא זה על עיקר דברי שמואל שאמר השכר לאמצע בין אליבא דרבה בין אליבא דרב המנונא ואע"פ שהברייתא מסייעת לשמואל והיא הברייתא שקדם זכרה במיתיבי עכ"ז הקושיא עליו קיימת שאומרים לו היכי שבקת מתני' ועבדת כברייתא וע"כ אין לו התנצלות במה שבברייתא [איתא כוותיה] ופריק ר"נ משמיה דרבה בר אבוה אעיקרא דשמואל אליבא דתרוייהו זוזי חדתא פחתו אסתירי דצנייתא ופי' דקושיא זו שאנחנו מצאנו משנה זו שדנה ב' שהטילו לכיס זה מנה וזה מאתים שחולקים לפי מעות ואם היה פי' הותירו או פחתו [אולי צ"ל או פחתו ממש כדאמרת אך פירוק על זה וכו'] פרוק זה הוא שהמשנה זו אינה מדברת בהותירו ממש ולא בפחתו ממש כלומר שקנו בק' ומכרו בק"נ או שקנו בק"נ ומכרו בק' לא דברה אלא באם היה גוף הממון קיים ולא אירע בו לא תוספת ולא חסרון אלא שנשתנה עליו המטבע לבד ונולד בו תוספת או חסרון מצד שנוי המטבע לא מחמת הסחורה והשותפות הואיל והדבר כן הנה השותפות לא עשה בזה לא רושם ולא פעולה לפי שאם היו נשארים בלא שותפות והיה ממון כל א' מהם מרובים על מתכונתם היה מגיע לו בו מן הריוח וההפסד כמו שהגיע עתה אחר השותפות וע"כ אם נחלקו ראוי שיקח כל א' מהם ממונו כאשר הוא ויעשה בו מה שירצה ועלה הפירוק בזה על עיקר דבר ושמואל בין אליבא דרבה בין אליבא דרב המנונא. וא"ת מפני מה אמרת שהקושיא

היא על עיקר דברי שמואל אליבא דתרוייהו ומה היא הסיבה המונעת שתהיה הקושיא על דברי רב המנונא בלבד הואיל ואין לו חולקין לפי מעות אבל רבה אין עליו קושיא כיון שסובר בשור לחרישה ועומד לטביחה שהוא לפי מעות יכול הוא להעמיד המשנה בזו י"ל שזה נמנע לב' סיבות. האחת שאין ראוי שהמשנה תעזוב הדרך האפשרי הנהוג בין העולם במיני השותפות ר"ל שור לחרישה ועומד לחרישה ולא תכוין לדבר אלא על שור לחרישה ועומד לטביחה בלבד מבלי שיצטרף עמו שור לחרישה ועומד לחרישה שאם זו היתה כוונה היתה מפרשת זה בפירוש כלומר שלא היתה אומרת אלא כך. וכן ג' שהטילו לכיס זה מנה וזה מאתים ולקחו שור לחרישה ועומד לטביחה כך הם חולקים והואיל ולא פירשה כן אין שום אדם יכול להוציא הדברים ממשמען בכלל ולהעמיד אותם בזולת ממשמעותן שמשמעות דברי המשנה הם בשור לחרישה ועומד לחרישה אבל שור לחרישה ועומד לטביחה לא יתפרש בה אלא על דרך הדוחק. ומה שאמרנו על הברייתא מאי לאו בשור לחרישה ועומד לטביחה אין כוונתנו בזה אלא מאי לאו אפי' שור לחרישה ועומד לטביחה שהרכבנו השורש על העיקר ועשינו אותו מאמר כולל לשני הענינים. ותירץ ואמר לא בשור לחרישה ועומד לחרישה בלבד שהוא עיקר המשמעות. והסיבה הב' הוא שאפי' היה אפשר לנו לפרש דברי המשנה בשור לחרישה ועומד לטביחה בלבד ולא שור לחרישה ועומד לחרישה היה נמנע ג"כ לומר שהקושיא הוא לרב המנונא לבדו ולא לרבה עמו שאם היה כן היה ראוי לגמ' לומר לשון הקושיא כך תנן וכן ג' שהטילו לכיס זה מנה וזה מאתים והותיר או פחתו כך הם חולקים בשלמא לרבה מוקי לה בשור לחרישה ועומד לטביחה אלא לרב המנונא קשיא וכיון שלא אמר כן הגמ' ידענו שהקושיא אינה מיוחד לרב המנונא לבדו ולא לרבה אלא הקושיא לשניהם יחד בעיקר דברי שמואל:

ולענין פסק הלכה במה שחלקו בו רבה ורב המנונא בכאן הנכון אצלי שהלכה כרב המנונא מג' סיבות. הא' שרבה לא אמר מאמר מפי השמועה אלא אמר מסתברא ורב המנונא לא אמר מסתברא אלא אמר מאמר מפי השמועה כמו שקיבל בפי' דברי שמואל. והב' שהברייתא מסייעת לרב המנונא ורבה הוצרך לשנותו ולתקן דברי הברייתא עד ולשנותה שתשוב להיות מסכמת עמו בכל כיוצא בזה אנו אומרים ואשנויי דחיקי ניקים ונסמוך. הג' שדברי רב המנונא יותר קרובים אל האמת ונאותים כפי השכל. זהו פי' הלכה זו העמוקה כפי האמת. וכבר עזרנו הש"י לגלות סודותיה ולפתוח שעריה ולו יתברך השבח וההודאה תמיד:

דף נד.

אימיה דרמי בר חמא בצפרא כתבתינהו לנכסא לרמי בר חמא לאורתא כתבינהו לעוקבא בר חמא אתא רמי בר חמא לקמיה דרב ששת אוקמיה בנכסיה אתא מר עוקבא בר חמא לקמיה דרב נחמן אוקמיה בנכסים אתא רב ששת לקמיה דרב נחמן א"ל מאי טעמא עבוד מר הכי א"ל ומאי טעמא עביד מר הכי א"ל משום דקדים. א"ל אטו בירושלים אנן דכתבי שעות ואלא מר מ"ט עביד הכי א"ל שודא דדייני א"ל אנא נמי שודא דדיינא חדא דדיינא אנא ומד לאו דיינא הוא ועוד מעיקרא לאו בתורת הכי נחתת. ע"כ לשון המאמר וכבר ראיתי אותו קשה אצל קצת החכמים. וכבר נשאל עליו גאון ז"ל והשיב תשובה ארוכה אלא שכוונתם הם אלו וזה שהוא שפט בדעתו במה שאמרה המשנה היו כלם יוצאות ביום א' כל הקודמת לחברתה אפי' שעה אחת זכתה שהיא בכל העולם ואין הפרש בזה בין ירושלים לזולתה ושזה המעשה של אימיה דרמי בר חמא שחלק לו בין ירושלים לשאר ארצות אמר שאינו אמת ושהוא לא ידון בו כלל לפי שהוא אצלו חלש אין בו מן הכח מה שיוכל לדחות דברי המשנה שאמרה כל הקודמת את חברתה אפי' שעה אחת זכתה לחייב היותו אצלו חלוש לפי שדעתו בו שהוא כמעשה שבפ' מי שמת. וכשראה אותן מתחלף ממנו אמר שהוא משובש לסיבת חילופו ונתחייב בזה אצלו היות נדחק מלעשות בו מעשה אלו הן כוונות עניני אותה תשובה בקיצור ועיינתי בה ומצאתיו מאמר נמנע ובלתי ראוי לסמוך עליו כמו שאבאר וזה שהמעשה הזה אינו אותו המעשה שבפ' מי שמת ויתבאר זה מכמה פנים:

הא' שאם היה זה המעשה בעצמו שבפ' מי שמת לא הוה דן בו רב ששת בדין קדימה לפי שידוע הוא ומפורסם שמתנת ש"מ המאוחר הוא הזוכה בהו ולא המוקדם ולו משפט לקיחת המתנה ההיא וכל כיוצא בזה לא יעלם מרב ששת. וגם שנאמר שנתעלמה ממנו הלכה לא היה ר"נ משיב אותו בשודא דדייני אבל היה משיב לו כמו שהשיב לו שם בפ' מי שמת הכי אמר שמואל כל שאילו עמד חוזר חוזר במתנתו ומאחר שלא השיב לו כן והשיבו בשודא דדייני ידענו שמתנת זו היתה מתנת בריא ולא מתנת ש"מ והואיל והיתה מתנה זו מתנת בריא הוא מתחייב שמעשה זה אינו אותו מעשה שבפ' מי שמת. שאותו מעשה ברור הוא שהוא בש"מ הואיל ואמר בו ומתה. ובמעשה הזה לא אמר ומתה ועוד ממה שאמר רב ששת אי משום דהדרה בה הא שכיבא. והשיב ר"נ הכי אמר שמואל כל שאילו עמד חוזר חוזר במתנתו:

והב' שהמעשה הזה שבא פה בכתובות אותה הכתיבה בא לרמי בצפרא ולמר עוקבא אחריו באורתא לערב של אותו יום עצמו והמעשה שבפ' מי שמת היתה הכתיבה לרמי באורתא ולמר עוקבא אחריו בצפרא ר"ל לבקר:

והג' שהשני מעשיות באו בלשון סתמא דגמ' ולא יתכן שיביא הגמ' מעשה מיוחד לאנשים מיוחדים ודיינים מיוחדים ויהיה מתחלף בנושאים ובתשובות הדיינים ובזמני המעשה מבלי שיפול מבעלי הגמ' קושיא על זה. אבל הואיל וספרו אותו המעשה האחר שבפ' מי שמת על אותה הצורה מבלי שבא על זה קושיא והערה היא זו הגדולה שבראיות והברור שבמופתים שזה המעשה שבכאן אינו המעשה שבנזיקין. והואיל וביררנו זה בירור שלם עתה ראוי לבאר סיבת המחלוקת שנפלה בין רב ששת ור"ג בזה בפרט בהיות שמתנת בריא אם היתה בקנין שהקודם בה ואפ' בקדימה מועטת זכה באופן שלא תועיל בה החזרה. וכפי מה שנתנו גבול בזה באמרם קנין מאימת חוזר. רבה אמר כל זמן שיושבין רב יוסף אמר כל זמן שעסוקין באותו ענין. וא"כ איך דן ר"נ בזה בשודא דדייני ושודא דדייני אין דנים בה אלא במה שנעלם בו בירור טענות שני בעלי דינין כמו שאמרו. איתמר שני שטרות היוצאים ביום א' רב אמר חולקים ושמואל אמר שודא דדייני. והנה להיות שנתעלם מעינינו בירור טענותיהם ולא נודע מי הוא הקודם מהם על כן דנו בזה בשודא דדייני ובעלי דינים אלו שהא' מהם בצפרא והב' באורתא איך דנו בהם בשודא דדייני ונשיב בזה ונאמר שזה המעשה אילו היה בקנין ר"ל חליפין לא היה קונה אלא רמי בר חמא כפי שורת הדין ולא היה דן ר"נ שודא דדייני כלל להיות שכבר קנה רמי בר חמא והמתנה ההיא משעת הקנין אבל המעשה לא היה אלא בכתיבה מבלי שום קנין (נראה) [וראיה] דאמר כתבתנהו לנכסה ואין הקרקע נקנה בכתיבה כמו שאמרו הקרקע נקנה בכסף בשטר ובחזקה. ואמרו בשטר כיצד כתב לו על הנייר או על החרס אע"פ שאין בו שו"פ שדי קנויה לך שדי נתונה לך במתנה הרי זו מכורה ונתונה. והשטר אין הקרקע נקנה בו אלא מעת שיגיע ליד מקבל מתנה לא מעת שנכתב. הנה תראה מה שאמרה המשנה שאני אומר כתובים היו ונמלך עליהם שלא ליתנם ואף לדעת אביי שאמר עדיו בחתומיו זכין לו לא קנה אלא אם הגיע השטר לידו קודם שחזר בו הנותן אבל אם חזר בו הנותן קודם שהגיע השטר ליד מקבל המתנה לא קנה כלום מהמתנה ההיא כמו שאמרו אלא הא דתנן מצא גיטי נשים ושחרורי עבדים דייתיקי מתנה ושוברים הרי זה לא יחזיר שאני אומר כתובים היו ונמלך עליהם שלא ליתנם. וכי נמלך מאי הוי הא אמרת עדיו בחותמיו זכין לו ה"מ היכא דמטא שטרא לידיה אבל היכא דלא מטא שטרא לידיה לא אמרי' וכיון שכן לא תתקיים המתנה לרמי

בכתיבת שטרו בצפרא מבלתי שתתקיים למר עוקבא. ואע"פ שלא נכתב שטרו אלא באורתא כיון שאין לרמי עדים שהגיע שטרו לידו משעת כתיבה שאפשר לומר ששטרו של מר עוקבא בא לידו קודם שהגיע השטר של רמי בידו אע"פ שהוא קודם לו בכתיבה זו היא סברת ר"נ. ואמנם סברת רב ששת היתה שנעמיד דבר על חזקתו ונעמיד הממון ביד מי שבידו שטר מוקדם על חבירו ואפי' בקדימת שעה אחת ונאמר שהגיע לידו השטר באותה שעה עצמה לפי שעלה בדעתו שבני אדם הם מקפידים בשעות ומכוונים שיגיע השטר לידם בשעתו באופן שיחול השעבוד והקנין מאותו יום. ולזה זיכה בדין את רמי בר חמא לפי שקדם לאחר בשעות. וא"ל ר"נ דין זה שדנת אין ראוי לדון בו אלא בירושלים שהם רגילים לכתוב שעות והם מקפידים על השעות ומכוונים שיגיע השטר אליהם באותה שעה ואם יצא אצלם שטר מוקדם על חבירו ואפ' בשעה אחת ידעו כי באותה שעה עצמה הגיע השטר ליד בעליו. אמנם בשאר המקומות שלא נהגו בזה אין ראוי לדון בהם דין זה. לפי שכל היום הוא אצלם כמו שעה אחת. וא"כ אפשר לומר שרמי נתרשל מלהגיע השטר לידו באותה שעה עד שהגיע השטר ליד מר עוקבא קודם שהגיע לידו או עד שצותה בכתיבת שטרו של מר עוקבא שכעת שצותה לכתבו למר עוקבא כבר נתחרטה ממה שכתבה לרמי. או אפשר שכבר הגיע השטר ליד רמי קודם שצותה לכתוב את השטר למר עוקבא ולא תעלה בידה החרטה על עיקר מה שאמרו שני שטרות היוצאים ביום א' רב אמר חולקים ושמואל אמר שודא דדייני. ומה שיוסיף לפירוש הזה חוזק הוא שנשאו ונתנו קודם שזכרו זה המעשה בעדי חתימה כרתי ועדי מסירה כרתי כאילו הביאו אחריו זה המעשה להיותו דומה לו בענין. עד כאן: